

שתי אצבעות מצידון

עדיין לא נוצר סרט שהוא פרי של שותפות-אמת בין יוצרים יהודיים וערביים. אולי הזמן עוד אינו בשל לכך.

קינאה בסיציליה

כמה ימים לפני שהרוחות נשאו את האבק הרדודי-אקטיבי מברית-המועצות לסיציליה, הייתי שקוע שם בוויכוח על סכנת הכורים הגרעיניים.

סיציליה הייתה שטופת-שמש. בבית-מלון גדול על שפת-הים, לא הרחק מן העיר פאלרמו, התכנסו 400 הצירים של המפלגה הדמוקרטית הפרולטרית לוועידתם השנתית — וזה היה אחד הנושאים לדיון. הייתי האורח שלהם.

ישבתי, הקשבתי וקינאתי. מיפלגה זו צמחה מתוך מרדה-סטרוניס הגדול של 1968. בארצות אחרות שקעה התנועה, או עברה לפסים של טרור שמאלני, או נעלמה ברומנטיקה העקרה של השמאל החדש. באיטליה קרה נס: מנהיגי המרד עברו לפסים של פעולה

מעולם לא צפיתי בסרט ברגשות כה מעורבים כפי שהיו לי כשראיתי, השבוע, את הסרט של צה"ל, שתי אצבעות מצידון. זהו סרט שהוסרט תחילה לצורכי הרכה. הוא מעלה מצבים קרביים שונים שבהם עלולים חיילים למצוא את עצמם בארץ מאוכלסת, ומאפשר ויכוח עליהם. כאשר אויב מסוכן מסתתר בבית שיש בו אזרחים — האם מותר לפוצץ את הבית בברג'ט, או צריכים לפרוץ פנימה כדי לחוס על האזרחים? כאשר שוכבים במארב וראים תנועה חשודה — האם מותר לירות מבלי לוודא תחילה אם התנועה היא של אויב חמוש או — למשל — ילד? על המצבים האלה הולבשה עליה, החיילים הם אנשים אמיתיים, וכך נוצר סרט מיוחד במינו, שנשלח עתה לפסטיבל קאן.

החיילים בסרט הם דמויות אמיתיות. לכל אחד מהם אופי משלו, סיגנון ורקע. אפשר להאמין לכל אחד מהם. גם השיח הוא אמיתי להפליא — דבר נדיר למדי בסרט ישראלי. הסלנג הוא אותנטי, האווירה נכונה. גם הרומאן הקטן בין גדי, מפקד המחלקה (רוני פינקוביץ) והחיילת במטהדהחטיבה, יש לו צליל אמיתי.

כסרט על מצבם של חיילי צה"ל בלבנון, בעיותיהם, לכטיהם, פיקפוקיהם ומעשיהם, זהו מיסמך אמיתי. מי שאוהב את צה"ל, יאהב את הסרט. ובכל זאת, חסר בו משהו. חסרה בו התשובה לשאלה הפשוטה המרחפת מעל לעלילה כולה: מדוע צה"ל היה שם בכלל?

הסרט מנסה לתת תשובה חטופה, בהקדמה: צה"ל נכנס ללבנון כדי "להרוס את תשתית המחבלים", והוא "נתקע שם במשך שלוש שנים". לבנון היא ארץ מקוללת, הכל שונאים שם את הכל — מארונים, שיעים, ררוזים, פלסטינים, סורים — והכל ירו בצה"ל.

למה? ככה. החיילים אינם מבינים. הסרט אינו מסביר. נותרה המסקנה: העולם כולו נגרדו, הגויים שונאים אותנו, למרות שבחורינו נחמדים ואינם עושים אלא את המוטב עליהם. הם גם מחלקים סוכריות לילדים. גם מפקדה-הפלוגה הקשוח (שאלו מיוזמים) הוא בעצם בחור טוב. אין בסרט כהניסטים, וגם לא רתיים אחרים.

הצופה בקאן יראה את הסרט, בלי ספק, באור אחר לגמרי. ליבו יהיה עם "המחבלים", הלוחמים בכובש זו. הבחורים הנחמדים ייראו כצבא-כיבוש, היורה לכל עבר בארץ לא-ילו. ואילו השיעים, המניחים מיטעני-ציד והמסיעים מכוניות-תופת, ייראו שם כגיי בורים. גם הנערה השיעית, התולה בכסים על הגג, והמפלרטטת בעיניה עם חיילי-צה"ל עד שמסתבר שהיא קשרית של המחתרת, תעורר בחו"ל רק התפעלות.

הסרט נמנע מלתאר את האויב כתת-אדם. אומנם, אין האויבים מופיעים ברמות בני-אדם אמיתיים, בעלי אופי, שאיפות ואידיאלים משלהם, אך הם גם אינם מופיעים כמיפלצות. זה מוסיף לאיכות הסרט.

מי שירצה, יוכל לראות בסרט דוגמה להומאניות של צה"ל ולליחורו. אינני מאמין שיש צבא אחר בעולם המסוגל לייצר סרט כזה.

מי שירצה, יוכל לראות בו עוד דוגמה של "יורים ונכנסים". מין שיח-לוחמים חרש, התחמקות ית-נפש מן העימות עם האמת האכזרית: שפילשנו לארץ שכנה והשארנו אחרינו הרס וחורבן. כפי שאמרתי: רגשות מעורבים מאוד. ולתעורבת ריגשית זו התגנב אצלי עוד רגש מוזר, שכמעט ולא הייתי מאמין בקיומו: נוסטלגיה ללבנון, לאותה ארץ יפהפיה ומקוללת, לאותם נופים פראיים וטראגיים, לאנשים האומללים והמטורפים, לריגעי הסכנה והמתח, ואם אני מרגיש כן, אחרי שהייתי שם רק כמה ימים מדי פעם, שמא מרגישים כך גם החיילים שבילו שם חודשים ארוכים באבק, בבוץ, בין מיטעני-הציד והמארבים, ממטחי-האוויר בהתחלה ועד למטחי-האש בסוף?

מסע ארוך

אל תוך הלילה

כמה ימים לפני שראיתי את הסרט של צה"ל ראיתי את היפוכו: סרט קצר, בן 35 דקות, בשם סרט לילה. כמעט שלא הלכתי לראותו. אמרו לי שהסרט נעשה בידי סטודנטים בחוג לקולנוע של אוניברסיטת תל-אביב, ושהוא עוסק — שובו — ביחסים בין יהודים וערבים. הלכתי מתוך חובה.

אך אילו החמצתי אותו, לא הייתי סולח לעצמי. זהו סרט יפהפה, העשוי באמצעים פשוטים ביותר. גם העלילה פשוטה לגמרי: המישר האחרון מתנפל על מחסן שבו מתגוררים (כניגוד לחוק) פועלים מהשטחים הכבושים. במכונית אין מקום להסיע את כולם למישרה. אחד מאנשי המישר נותר במקום, כשאל זורעו כבול נער ערבי.

לאיש נמאס לחכות, ומתחילה אודיסיאה לילית, שבו נקשר בין השניים קשר חזק יותר מאשר אויסקיהמתבת. המבוגר, יהודי מיוזרתי פרוע (משה איכנ'ג), והנער הערבי (עקאר עבר-אל-חי, שאינו שחקן מיקצועי, אלא סתם נער שנמצא בשוק של טירה), עוברים הרפתקות, סובלים ביחד, ומגלים זה את זה כבני-אדם. הסוף הוא דרמאטי. את 30 השניות האחרונות, שהן מלודר-מאתיות מאוד, הייתי חותך. חוץ מזה, זהו סרט מושלם.

הסרט כבר זכה בפרס בפסטיבל לסרטים קצרים בגרמניה. גור הלר, הבימאי, ראוי לו. וגם אביו, המפיק. כל ישראל הומאני יאהב את הסרט. אינני בטוח שזה נכון גם לגבי הצופה הערבי. הדברים נראים בעיניו של ישראלי-יהודי, בעל כוונות טובות. כך גם כל השורה הארוכה של סרטים קודמים, העוסקים ביחסים בין יהודים וערבים.

והעצמאות של החלק הדרומי של כדור-הארץ", "עיצוב מדיניות כלכלית מלמטה", "מדיניות למשאבי-האנרגיה ומשאבים מת-חדשים", "שיחורר האשה", "דמוקרטיה ומערכת התיקשות", ועוד ועוד.

את רוב התיזות (הן תורגמו עבורנו לאנגלית טובה) הייתי צריך לקרוא פעמיים-שלוש, כדי לרדת לעומקן. בוועידה לא דיברו עליהן פרופסורים, אלא הצירים שנבחרו בסניפים בכל רחבי איטליה: אינטלקטואלים צעירים, מגודל-יוקון ולובשי בגדים מרופטים בקפידה, אך גם כמה אנשים מעובדים ופה ושם אדם בעל חוות פרולטרית אמיתית, וכ-20% נשים. הם דיברו מעל הרוכן בלהט, בשפה נהדרת (מה אני יכול לעשות, באיטלקית כל מישפט מצלצל כאילו נלקח מנאום של קיקרו). קינאתי.

אף אחד מן הנושאים האלה לא נרדן מעולם בשום ועידה של מיפלגה ישראלית. די לחשוב על בית-הקברות הרעיוני בוועידת מיפלגת-העבודה ועל אוירת-האספסוף בוועידת-חרות, המליצות הרדודות של ר"ץ והקישקושים של ר"ש ז'ל, כדי לעמוד על ההבדל.

קל למצוא אמתלות. יש לנו מילחמה, אנחנו עסוקים בבעיות הקיום המיידיות, וכו'. וכו'. תירוצים: הידלדלות המחשבה המדינית והחברתית שלנו היא חלק מן ההידרדרות הכללית של החברה הישראלית, התייבשות משאביה הרוחניים והמחשבתיים והתנוונות חייה הפוליטיים.

ועוד עובדה שמילאה אותי בקינאה. ועידה זו נמשכה שישה ימים. בכל יום דווח עליה (ועידה של מיפלגה, שיש לה כקושי 2% בפרלמנט?) בכל עיתוני איטליה, בטלוויזיה וברדיו. גם הופעתו שלי בה צויינה בעמודי-החדשות של ששת העיתונים החשובים ביותר, ובשניים מהם זכתה בכותרת. בישראל לא הייתי יכול לחלום על כך.

ליד בריכת השחיה

נענית ברצון להזמנה להופיע בוועידת המיפלגה האיטלקית הזאת — הן מפני שאופייה קרוב לליבי, הן מפני שאני אוהב את איטליה בכלל ואת סיציליה בפרט. אך גם מפני שבכניסתי מיפלגה זו אפשר לעבור קורס מזורז כבעיות העולם.

על הבימה, באולם, בחדר-האובל, ליד בריכת-השחיה, כבר ובגינה ניתן היה להחליף דברים עם שליח של ממשלת ניקראגואה ועם נציג של תנועת-סטוליריות הפוליטית — כשה מותח ביקורת קטלנית על מומת ארצות-הברית, וזה על מעשי-הדיכוי של המישר הפרו-סובייטי. ניתן היה לשמוע מידע מפי שליח הקונגרס האפריקאי הלאומי (המחתרת הדרום-אפריקאית), ומפי איש מיפלגת שווייץ האנטי-בריתית מצפון-אירלנד. אפשר היה לאכול ספאגטי עם צרפות בחברת דיפלומט סיני, ולשנות גראפה של מישאל בראון-סובייטי. ניתן היה לשמוע מפי וקפה עם השליח השחור מאנגולה ונציג מיפלגת-השילטון ביוון. כל שיחה כזאת שווה יותר מקריאת מאה מאמרים.

אחד השיאים הריגשיים של הוועידה היה המיפגש הישראלי-פלסטיני. מטעם אש"ף בא עימאר שאקור, בן כבר סח'נין בגליל וחניך האוניברסיטה העברית, מעוזרו של יאסר ערפאת. הוא הכריז וישמתי כי "אש"ף מוכן להגות משאומתן עם ישראל בכל דרך שהיא, כשהתנאי היחיד הוא הכרה בזכות העם הפלסטיני להגדרה עצמית". נקראתי אל הבימה, ואמרתי שידידיו ואני מומכים בניהול משאומתן עם אש"ף, כשהתנאי היחיד שלנו הוא הכרה בקיומה ובכניסתה של מדינת-ישראל. הוספתי שאם יתקבלו בו זמנית שני התנאים האלה, אפשר לעשות שלום תוך 24 שעות.

באותו רגע קמו 400 הצירים ממקומותיהם, והריעו לשנינו בעמידה במשך קרוב לעשר דקות. לחצנו ידיים על הבימה והתחבקנו עם יו"ר הוועידה. כך נוצר מעמד נרגש, שתואר למחרת היום ברוב עיתוני איטליה. אחד מהם הכתיר את הידיעה במילים: "ישראל ואש"ף עושים שלום ביניהם — אבל רק על כימת הוועידה של מיפלגת ר"פ". הטלוויזיה שידרה את תיאור המעמד בשני ערוצים.

כעבור יומיים ערכנו ויכוח נרגש והרבה יותר ממושך על בעיות השלום הישראלי-פלסטיני. שרי-החוז האיטלקי, ג'וליו אנריאוטי, איש המיפלגה הנוצרית-דמוקרטית, הבטיח לבוא ולהנחות את הריון הזה, אך התנצל ברגע האחרון על אי-בואו. השמועה אמרה שהופעל עליו לחץ ישראלי כבר.

לי הוכיח אותו מעמד נרגש שוב עד כמה עמוקים בעולם הגעועים לשלום בין שני עמינו — שלום שיבטא את השאיפה הכללית להבטיח את קיום ישראל מצד אחד ואת זכות הפלסטינים לעצמאות לאומית מצד שני. אנחנו, הדוגלים בכך, מהווים מיעוט בישראל — אך בעולם אנחנו מהווים רוב עצום.

שעון יס-תיכוני

מאו שעצר יהושע בן-נח את השמש בגיבעון, עוד לא היה נס כזה.

אפשר כיום לעבור את כל אלפי הקילומטרים של הים-התיכון, ממזרח למערב, מבלי להזיז את השעון. מירושלים ועד מרדכי שורר זמן אחיד.

האיטלקים, כמו כל האירופים, הזיזו את השעון שעה אחת קדימה. הספרדים עלו עליהם, והזיזו את שעונם בשעתיים. ורק ישראל הקטנה והריאקציונית עדיין דבקה בשעון-החורף שלה. וכך השתווה השעון בכל הארצות האלה — כאילו עמדה השמש דום.

אילו תי גליליאו גליליי, היה חושב פעמיים לפני שהיה משמיע את פסוקו המפורסם: "ואף על פי כן, נוע תנוע". הוא הכיר את האפיפיו, אך לא את הרב אליעזר מנחם שך.

פוליטית, הקימו מיפלגה וממלאים עתה תפקיד חשוב בזירה האיטלקית.

וזהו מיפלגה קטנה, הזוכה בשני אחוזים של קולות הבחורים במדינה. אולם מבחינה איכותית היא מהווה כוח הרבה יותר חשוב. לקולה יש הרבה, ורעיונותיה מכים גלים גם במיפלגות היריבות. מקורות המיפלגה בשאל החוץ, אך היא עיכלה יסודות רבים של התנועה לשמירת איכות-הסביבה, כמו מיפלגת-הירוקים בגרמניה. מבחינה פוליטית היא ניטרליסטית ותומכת בתנועות-שיחור שבשני המחנות.

קינאתי בה קודם כל בגלל רמת הדיונים. לפני שהתחיל הוויכוח, שנמשך שישה ימים, נמסר לי מיסמך בן 44 עמודים צפופים, שכלל את ראשי-הפיקים לדיון. הנה כמה מהכותרות של ראשי-הפיקים: "ההתפתחות האקולוגית והאתיקה הסביבתית", "הניגודים בקאפיטליזם בדרומנו", "דחיית הרגם הביורוקראטי של הגוש המזרחי", "הנטיה העולמית לעבר המילחמה והרס הטבע", "משבר הקונסנוס החברתי במערב", "שוד הטבע והשחתת המשאבים הטיבעיים", "דמוקרטיה בעידן הגרעיני", "המשבר ברגם הניאוקורפורטיבי של האיגוד המיקצועי", "מצע לאלטרנטיבה — זכויות אזרחיות וזכויות דמוקרטיות", "התפתחות העמים במיסגרת של סולידריות", "תחשיבים כלכליים ותועלת חברתית", "הזכות לעבודה משוחררת", "ההתפתחות

איבני ועבר-אל-חי ב.סרט לילה